

FJÄLLSÄKERHETSRADET

FREERIDE
WWW.FREERIDE.SE

Mot ansvarsfullare normer

En studie av svenska skid- och
snowboard-åkare med fokus på
offpiståkning och laviner

www.fjallsakerhetsradet.se

NATUR
VÅRDS
VERKET

Skribenter:

Per-Olov Wikberg, nationell samordnare vid Naturvårdsverkets Fjällsäkerhetsråd

Petter Palmgren, lavinexpert, Naturvårdsverket

Mattias Tarestad, lavinexpert, Naturvårdsverket

Stefan Mårtensson, lavinkonsult, Naturvårdsverket

Anders Wingqvist, chefredaktör, Freeride.se

Petter Elfsberg, Freeride.se

Daniel Nordlund, seniorkonsult, New Republic

Foto:

Framsida: Åkare Malou Petersson (Foto: Daniel Stewart)

Sid 7 – Freeride.se

Sid 10 – Freeride.se

Sid 12 – Privat

Sid 18 – Vilda Forsén

Sid 20 – Daniel Stewart

Sid 25 – Freeride.se

Sid 26 – Privat

Sid 31 – Per-Olov Wikberg

Sid 33 – Freeride.se

Sid 34 – Sanne Mona

Sid 39 – Per-Olov Wikberg

Sid 41 – Privat

Sid 42 – Privat

Sid 45 – Karin Trolin

Sid 47 – Freeride.se

FJÄLLSÄKERHETSRADET

FREERIDE
WWW.FREERIDE.SE

Utgiven av Naturvårdsverket

December 2021

Innehållsförteckning

Förord	4
Sammanfattning	5
Sammanhanget – ”exporterade lavinoffer”	6
Om undersökningen	6
Urvalets representativitet	8
Avsnitt 1 – Respondentgruppen	9
Åkare med lång erfarenhet av snö och skidåkning	11
Intervju med Mattias Hargin	13
Avsnitt 2 – Övergripande om åkvanor och attityder	15
En pandemipräglad säsong	16
Tecken på minskad riskacceptans	17
Intervju med Malou Petersson	19
Avsnitt 3 – Lavinkunskap, lavinutrustning och träning	21
Ödmjukhet inför lavinkunskap	22
Lavinutrustning inte alltid självklar	23
Bara fyra av tio är väl förberedda inför lavinolyckor	24
Intervju med Reine Barkered	27
Avsnitt 4 – Förberedelser och beslutsfattande inför åk i lavinterräng	29
Beslutsfattande i flera steg	30
Många mäter inte lutning	31
Intervju med Sofie Gidlund	35
Avsnitt 5 – Offpist-olyckor	37
Många med erfarenhet av offpist-olyckor	38
Intervju med John Lorentzi och Leo Skålén	40
Slutord	47
Källor till lavinsäkerhet i Sverige och internationellt	48

Förord

Intresset för att lära sig mer om lavinsäkerhet växer bland skid- och snowboard-åkare i Sverige. Samtidigt vittnar många som verkar i svenska fjällen om en annan trend – mot brantare och mer aggressiv åkning där ett enda misstag kan leda till ödesdigra konsekvenser.

Topptursåkningen, det vill säga den åkning som inte nås med skidlift, är en av de starkaste trenderna inom skid- och snowboard-världen, något som bekräftas i denna rapport. Att söka sig bort från skidanläggningarnas områden lockar många. Utrustningen blir också allt bättre vilket gör att allt fler relativt enkelt kan nå områden med potentiell lavinterräng vilket även gäller mindre erfarna åkare. Frågan är om kunskaper, attityder och beteenden har följt med i utvecklingen?

De två föregående vintrarna har präglats av pandemin. Den bedöms ha bidragit till att ännu fler har sökt sig ut på topptur, inte minst i samband med den första pandemivintern då skidanläggningarna stängde i förtid. Det finns även anledning att tro att många sökte sig ut på sina första toppturer. Klart är att många som normalt väljer Alperna eller Nordamerika som sina vinterdestinationer i stället stannade i Sverige. Deras kunskap om svenska fjällen och specifika lavinförhållanden här inte är självklar.

Därför är det glädjande att användningen av lavinprognoser som beslutsunderlag stadigt ökar, något som redovisas i denna rapport. Naturvårdsverket arbetar för att förebygga olyckor och tillbud med laviner genom lavinprognosprogrammet samt inom ramen för Sveriges Lavinutbildningar (SVELAV).

Men varken lavinprognoser eller lavinutbildningar innebär några garantier för färre olyckor. Samtidigt finns det intressanta resultat i studien som indikerar en minskad riskacceptans. Det har mätts på så sätt att deltagarna i studien själva har fått skatta sin riskbenägenhet.

Att vetenskapligt slå fast om riskacceptansen har förändrats kräver ytterligare analyser. Att kunna beskriva de indikativa resultaten har samtidigt ett stort kommunikativt värde. När de kommuniceras bidrar de förhoppningsvis till att förstärka ansvarsfullare normer, det vill säga att fler i målgruppen väljer att ansluta sig till ett mer ansvarsfullt och därmed säkrare beteende i lavinterräng.

Fjällsäkerhetsrådets uppgift är att förebygga olyckor i fjällen genom att dels informera och utbildna om fjällsäkerhet dels stödja forskning och utveckling på området. Som ett led i detta arbete har Fjällsäkerhetsrådet för tredje gången genomfört den aktuella studien tillsammans med Freeride.se.

Syftet med studien, som genomfördes i december 2020, har varit att kartlägga kunskaper, attityder och beteenden hos svenska offpist-åkare när det gäller laviner och lavinsäkerhet. I årets studie har även ett nytt område ingått, ej lavinrelaterade offpist-olyckor.

De resultat som presenteras i rapporten har en viktig roll i det förebyggande arbetet. Ambitionen är att rapporten ska spridas och dess resultat diskuteras av de som rör sig i eller planerar att röra sig i lavinterräng. På så sätt vill vi bidra till ett ökat kunskapsutbyte, förändrade attityder och säkrare åkning i lavinfarlig terräng.

Olycksstatistiken visar samtidigt att nio av tio svenska skid- eller snowboard-åkare som omkommer i laviner gör det utomlands. Därför är en särskild utmaning att nå de svenskar som enbart åker utomlands via svenska informationskanaler.

Östersund

Ingela Hiltula, december 2021
Ordförande Naturvårdsverkets
Fjällsäkerhetsråd

Sammanfattning

För tredje gången har Fjällsäkerhetsrådet tillsammans med skidsajten Freeride.se genomfört en enkätstudie riktad till svenska skid- och snowboardåkare om offpiståkning och laviner. Den är i sitt slag sannolikt den mest omfattande i Sverige inom området lavininformation och lavinsäkerhet. Denna rapport ger dels viktiga jämförelsedata, dels kunskap inom nya områden. Rapporten är en del av ett arbete som syftar till att bidra till bättre kunskaper samt att öka förståelsen för attityder och beteenden hos åkare som tillbringar mycket tid i lavinfarlig terräng. Ytterst syftar rapporten till att, om möjligt, bidra till att förebygga framtida lavinolyckor. Här följer några av huvudresultaten.

Många år på snö – Respondenterna har lång erfarenhet. Sju av tio har åkt skidor eller snowboard i mer än 20 år. Fler än nio av tio har åkt i mer än tio år.

Tre av tio med egen lavinerfarenhet – Tre av tio som deltog i studien har någon slags erfarenhet av laviner och nästan hälften känner någon som varit med om en lavinolycka.

Pandemipräglad säsong – Den vinter som enkäten avsåg var vintern 2019/2020 då pandemin bröt ut. Detta märks i svaren, bland annat på så sätt att fler än vanligt valde att åka i Sverige.

Toppturstrenden växer – Sedan den första mätningen 2013 har en tydlig trend märkts mot ökat toppturande. Sex av tio svarar i 2020 års enkät att de oftare går på topptur jämfört med för tre år sedan. Pandemin bedöms ha förstärkt intresset för toppturande.

Tecken på minskad riskacceptans – Frågan om riskacceptans har ställts i samtliga tre enkäter. Resultaten indikerar en minskad riskacceptans på så sätt att färre än tidigare instämmer i påståendet ”om jag vill ha bra offpist måste jag vara beredd att risker.”

Ödmjukhet inför lavinkunskap – Trots att respondenterna är rutinerade åkare anser enbart en av tio att de har mycket goda lavinkunskaper. Tre av tio

värderar de egna lavinkunskaperna som goda.

Många har gått lavinutbildning... – Drygt sex av tio har gått någon typ av lavinutbildning. Två av tio har gått en SVELAV lavinutbildning och en av sju har läst den webbaserade SVELAV-intro.

...och övar varje säsong – Två av tre övar med sin lavinutrustning minst en gång per år, en ökning sedan den förra mätningen.

Men bara fyra av tio redo vid lavinolycka – Samtidigt svarar enbart fyra av tio att de är väl förberedda och kan rädda andra vid en lavinolycka.

Lavinprognoser används av allt fler – Lavinprognosprogrammet etablerades 2015/2016. Lavinprognoser fyller endast sin funktion och syfte om de används. Därför har frågor ställts om användningen i enkätstudierna 2017 och 2020. I den senaste studien svarar sju av tio att de läser Naturvårdsverkets lavinprognos på förhand för att ta reda på lavinfaran en viss dag. Motsvarande andel 2017 var fem av tio.

Fyra av tio har lavinryggsäck – Sedan den första mätningen 2013 har användningen av lavinryggsäckar fördubblats. Då svarade två av tio att de hade en lavinryggsäck. Andelen i 2020 års mätning var fyra av tio. Noterbart är också att en respondent av tio har angett att de saknar en transceiver.

Många med erfarenhet av offpist-olyckor – Ett nytt frågeområde hade adderats i den nya studien, offpist-olyckor andra än laviner. Tre av tio av deltagarna i studien svarar att de har varit med om någon slags offpist-relaterad olycka de senaste tre säsongerna.

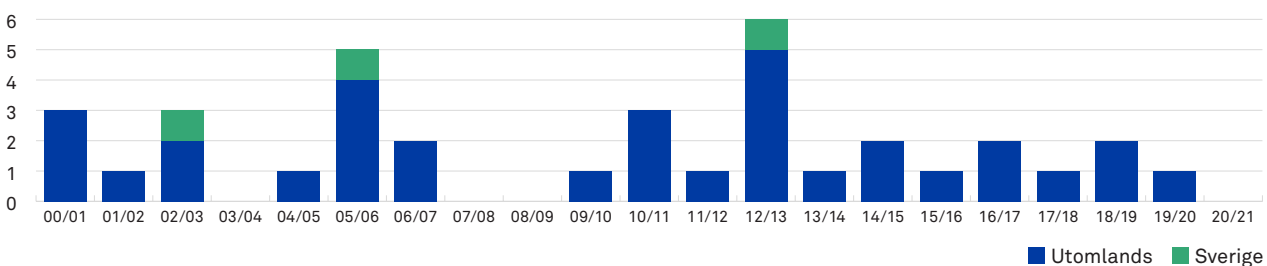
Fall i brant terräng vanligaste olycksorsaken – Den vanligaste offpist-olyckan är skada efter fall i brant terräng, som närmare sex av tio av de olycksdrabbade pekar på. Hälften har skadats efter krock med klippa, träd eller annat fast föremål. Fyra av tio har skadats efter hopp från klippa eller vid dropp.

Sammanhanget – ”exporterade lavinoffer”

Sedan vintern 2000/2001 har 36 svenska skid- och snowboardåkare omkommit i lavinolyckor. Det innebär i snitt 1,7 omkomna per vintersäsong. Av olyckorna har 33 inträffat utanför Sverige, de flesta i Alperna men även i Kanada, USA, Chile och Indien. Detta fenomen beskrevs i den förra rapporten

som ”exporterade lavinoffer”. En norsk studie presenterad 2012 visade att motsvarande andel i Norge är omkring 15 procent.¹ Sett till antalet åkda dagar är svenska åkare också överrepresenterade bland omkomna i laviner i Alperna, något som beskrivits i de tidigare rapporterna.

Antal omkomna svenska skidåkare i lavinolyckor 2001–2021 (till och med juni 2021)

Om undersökningen

Enkätundersökningen är en del av Naturvårdsverkets Fjällsäkerhetsråds arbete med lavinsäkerhet och har nu genomförts för tredje gången. Syftet har varit att kartlägga kunskaper, attityder och beteenden relaterade till offpiståkning och laviner bland svenska offpiståkare (skidor och snowboard).

Dels ställdes frågor som ingick i de tidigare studierna 2013 och 2017 för att kunna studera förändringar, dels ställdes nya frågor för att öka kunskapen om svenska offpist-åkare. Ett nytt frågeområde är offpist-olyckor andra än laviner.

Projektet har letts av Per-Olov Wikberg, samordnare vid Naturvårdsverkets Fjällsäkerhetsråd, i samarbete med Freeride.se och tillsammans med lavinexperterna Petter Palmgren och Mattias Tarestad vid Naturvårdsverket, lavinkonsulten Stefan Mårtensson samt Daniel Nordlund vid konsultföretaget New Republic.

Studien genomfördes i form av en webbaserad enkät ställd till Freerides läsare under perioden 4–23 december 2020. Respondenterna bjöds in att delta genom en nyhetsartikel på Freeride.se.

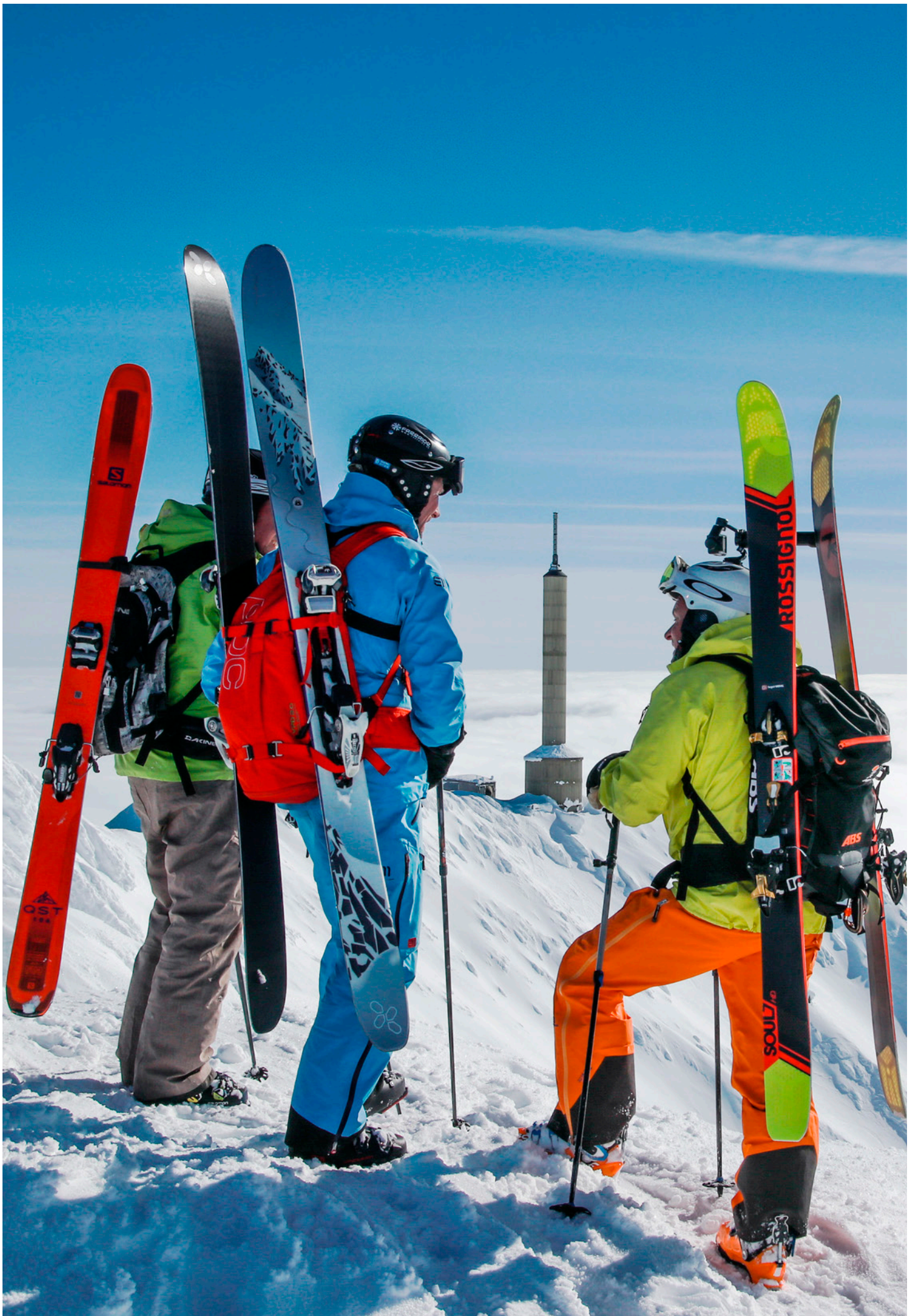
Totalt besvarades enkäten av 1 770 respondenter. Av dessa svarade 1 503 att de framför allt åker offpist (sex av tio åker oftast liftburen offpist och fyra av tio går oftast toppturer), vilket är den bas som rapporten bygger på. I de fall ett resultat har jämförts med den föregående mätningen har tumregeln varit att förändringen ska minst vara fem procentenheter för att kommenteras.

Några av de centrala frågorna i undersökningen var:

- Hur ser riskgruppens åkvanor ut och vilken erfarenhet av laviner har de?
- Vad har de för attityder till offpist-åkning och risktagande?
- Vad har de för lavinutrustning och hur använder de den?
- Vilka är deras kunskapsnivåer om laviner och hur förbereder de sig inför ett offpist-åk?

Som komplement till enkätundersökningen genomförde Freeride.se fyra intervjuer med namnkunniga svenska friåkare samt en intervju med de inblandade i lavinolyckan på Hällfjället på Åreskutans ostsluttning i april 2021. Intervjuerna redovisas i anslutning till respektive rapportavsnitt.

¹ K. Kristenssen, NGI (ICAR Prevention Workgroup 2012)

Urvalets representativitet

Frågan om urvalets representativitet är central för huruvida resultaten kan anses vara relevanta för svenska offpiståkare i ett bredare perspektiv.

Respondentgruppen jämfördes därför med statistiken avseende svenska åkare som omkommit i laviner mellan 2001 och 2020.

Resultaten, som bör tolkas med viss försiktighet mot bakgrund av att de omkomna endast är 36 till antalet, påvisade en god överensstämmelse avseende de två parametrar som studerades.

Den första var kön. Drygt åtta av tio av deltagarna i studien 2020 var män och det stämmer i allt väsent-

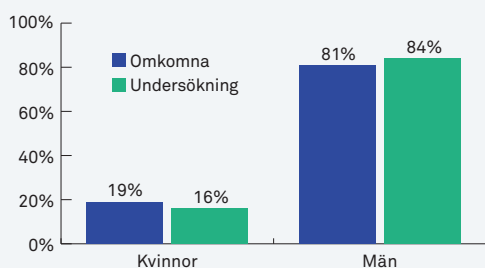
ligt med motsvarande andel i olycksstatistiken.

Den andra parametern var ålder. Även här fanns en relativt god överensstämmelse mellan åldersfördelningen i enkäten och den bland dem som omkommit i lavinolyckor sedan 2001.

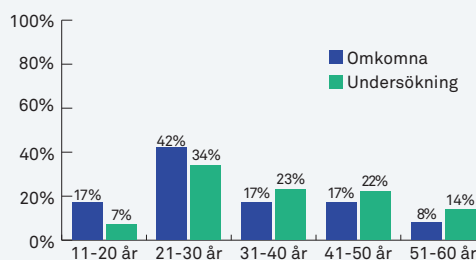
Den största skillnaden mellan gruppen omkomna och respondentgruppen märks i de två yngsta åldersgrupperna, 11–20 år och 21–30 år.

Bedömningen är att urvalet i den aktuella enkätundersökningen relativt väl speglar de svenska åkare som har omkommit i lavinolyckor under de senaste 20 åren.

Könsfördelning, omkomna 2001–2020, respektive undersökning

Åldersfördelning, omkomna 2001–2020, respektive undersökning

Avsnitt 1

Respondentgruppen

”Jag har själv varit med i en döds-
lavin och uppskattar allt som kan
göras för att öka kunskap och
minska riskerna för offpiståkare.”

Röst från enkäten

Åkare med lång erfarenhet av snö och skidåkning

Respondenterna består av åkare med lång erfarenhet. Sju av tio har åkt skidor eller snowboard i mer än 20 år. Tre av tio har egen erfarenhet av laviner och knappt hälften känner någon som varit med om en lavinolycka.

Enkätundersökningen har besvarats av åkare med många år på skidor eller snowboard bakom sig. Fler än nio av tio svarar att de har åkt i mer än tio år. Sju av tio har minst tjugo års åkerfarenhet.

Tidigare i undersökningen har det beskrivits att åldersfördelningen hos respondenterna i stor utsträckning liknar den hos de svenskar som omkommit i lavinolyckor sedan 2001. Det ger en indikation på att det är åkare med många år på snö som omkommer i lavinolyckor.

Tre av tio har egen lavinerfarenhet

Tre av tio av respondenterna har någon slags egen lavinerfarenhet. En fjärdedel svarar att de dragits med av en mindre lavin.

Knappt en av tio svarar att de varit med om en lavinolycka där de dragits med men lyckats hålla sig på ytan.

En procent svarar att de har varit med om en lavinolycka där de har begravts.

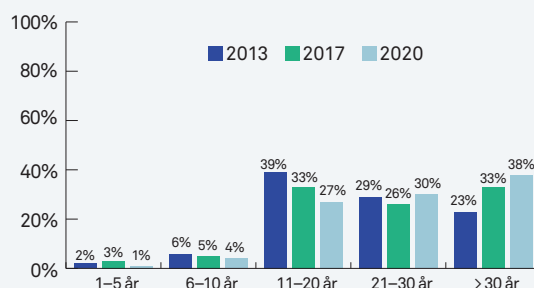
För alla tre typer av lavinolyckor är män tydligt överrepresenterade. Nio av tio kvinnor i studien har över huvud taget inte varit med om någon lavinolycka.

Nära hälften har vänner med lavinerfarenhet

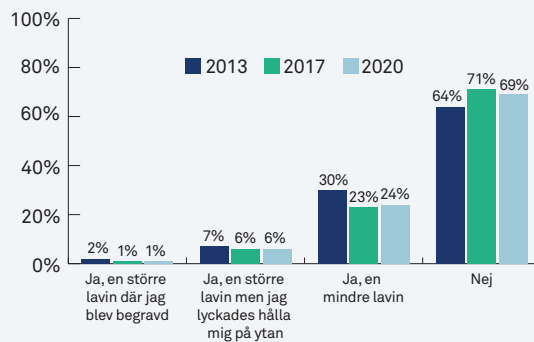
Sju av tio av respondenterna har inte själva varit med om någon lavinolycka. Närmare hälften svarar samtidigt att de har åkkamrater eller anhöriga som dragits med i laviner.

Resultatet beskriver en situation där många har upplevelser av laviner, direkt eller indirekt. Sannolikt är det upplevelser som lett till många diskussioner och förhoppningsvis förändrade beteenden mot säkrare vägval och åkning.

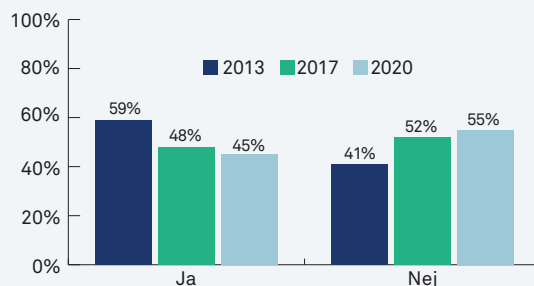
Hur många år har du åkt skidor/ snowboard?

Har du själv dragits med i en lavin någon gång?

Har någon av dina åkkamrater eller anhörig dragits med i en lavin någon gång?

Mattias Hargin:

”Ibland ska man bara vänta med ett offpist-åk tills imorgon”

Efter femton år på världscupen avslutade Mattias Hargin sin alpina tävlingskarriär vintern 2019. Tre VM-medaljer, sju individuella pallplatser och en världscupseger i Kitzbühel hann han med. Idag är han en passionerad friåkare. Han förlorade sin fru Matilda Rapaport i en lavin 2016. Till minne av henne startade Mattias och familjen Rapaport stiftelsen MM Rapaport Hargin.

Intervju: Anders Wingqvist, Freeride.se

Vad har du för egna erfarenheter av laviner?

– Personligen så har jag blivit väldigt drabbad av just begreppet laviner, då min dåvarande fru Matilda förolyckades i en lavin sommaren 2016, vilket självklart påverkat mig extremt mycket och fått mig att se på detta ämne med nya ögon. Innan Matildas olycka hade jag aldrig någon personlig erfarenhet kring laviner. Sedan dess driver jag stiftelsen MM Rapaport Hargin för att belysa och lyfta dessa frågor ännu mer. Inspirera till skidåkning men på ett säkert sätt. För tyvärr så innebär det en hel del risker när vi är ute och gör det vi älskar mest, så det gäller att anpassa sig och förstå farorna.

Har du åkt med en lavin själv?

– Jag var med om en incident med en mindre lavin som kom väldigt olägligt om man kan säga så. Men det var på slutet av säsongen efter Matildas olycka. Jag hade precis börjat kunna slappna av och njuta av skidåkningen igen efter det som hände Matilda. Vi var en mindre grupp på fem åkare som var ute och fotade, vi hade precis tagit ett beslut om att avstå alla större åk under dagen, då det inte kändes säkert. Så vi valde att fokusera på en mindre sluttning precis bakom liftstationen, med betoning på

liten, som då kändes helt safe.

Ok, vad hände sedan?

– Jag och en kompis pulsar upp genom snön utan skidor för att ta oss upp mot toppen av sluttningen, det är mycket snö så vi får kriga för att ta oss upp. Sedan, när jag är halvvägs och hugger ner skidorna för att ta mig framåt, så hör jag bara ett klick och förstår rätt snabbt vad som händer.

Vad gjorde du då?

– Jag drar min lavinryggsäck utan att blinka. Snön börjar röra sig, det går väldigt långsamt, men känner direkt hur benen dras neråt men airbagen drar mig uppåt och håller mig flytande. Jag glider kanske 40 meter innan jag stannar och kan ställa mig upp för att lokalisera resterande kompisar och ser att tre av dom redan i stort sett står och gräver. Den andra kompiserna hann aldrig dra ryggsäcken och har blivit begravd. Som tur var så har dom resterande tre kompisarna stått kvar vid pistkanten i väntan på att vi ska ta oss upp, så dom kan följa det som händer, direkt ta sig ut, lokalisera kompiserna och få fram henne på någon minut då hon låg 20 meter från pistkanten.

Oj, vilken grej trots att det var en liten sluttning och ett relativt litet snöras!

– Ja, det var sjukt obehagligt och skrämmande att den lilla sluttningen kunde bli så allvarlig. Om vi bara varit två hade det tagit tid för mig att ta mig uppåt för att söka, även om det bara skilde 40 meter. Det vi gjorde fel var att vi inte avbröt dagen direkt från början även om vi anpassade oss efter förhållandena. Det vi gjorde rätt var att dela upp gruppen, så inte alla hamnade i samma situation. Detta påverkade mig rätt starkt negativt och gjorde att jag åter igen behövde ganska lång tid innan jag kunde slappna av mer igen.

Har du sett kompisar åka med i en lavin?

– Förutom ovanstående så har jag inte varit med om någon större eller allvarlig incident som tur är. Dock tycker jag senaste vintrarna nere i Alperna har blivit mer extremväder, väldigt mycket snö under korta perioder eller vind vid samma tillfällen, vilket skapat mer farliga och svårlästa förhållanden. Så det har varit mer lavinaktivitet än vanligt tycker jag.

Och dessa direkta och indirekta lavinupplevelser: Har ditt beteende och riskmedvetenhet ökat efter dem?

– Efter olyckan med Matilda 2016 har min riskmedvetenhet ökat kraftigt. Jag har försökt lära mig mer och minimera risker så gott det går. Sedan inser man ju mer man lär sig och ju mer erfarenhet man får hur komplext allt är. Jag har blivit mycket mer medveten om vilka jag åker och omger mig med på berget, kompisar jag litat på.

Vad har du för erfarenhet av lavinsäkerhet? Har du gått någon utbildning?

– Jag har tränat och försökt lära mig mer de senaste åren, haft några utbildningsdagar, men ingen certifierad utbildning kring lavinsäkerhet.

Har du upplevt problem när du har åkt i grupp offpist? Att fel beslut fattas? Att gruppen inte tar beslut på rätt sätt eller liknande?

– Helt klart, en av de svåraste sakerna, att synka en grupp och ta rätt beslut, ju fler man blir. Därför gillar jag att åka med personer som jag brukar åka

med. Då lär man sig varandra och vet hur de andra tänker. Kommunikationen blir enklare, det kanske blir tydligare vilka som tar besluten. Ju större grupp man blir desto otydligare kan det bli.

Har du fått något gott råd angående laviner som du brukar använda själv?

– Jag har lärt mig att verkligen uppdatera mig med senaste snöprognosen, följa vad som händer för att kunna ta mer relevanta beslut inför dagen och på berget. Det är bra när man får in det som rutin på morgonen.

– Man kan ha i åtanke att ta det lite mer försiktigt på försäsong, när det är mindre snö generellt, man når lättare svaga lager. I statistik i Alperna kan man se rätt tydligt att det sker fler olyckor i november-december än senare på säsongen. Inte för man är trygg senare, men förutsättningarna ändras och man måste anpassa sig efter dessa.

Fritt fram för övriga tillägg på temat laviner och lavinsäkerhet!

– Något jag tycker jag blivit mycket bättre på är att våga stå över åk, när det inte känns 100 procent bra, inte följa med för att någon annan tycker att det ser bra ut eller rädslan att missa det där åket alla kommer prata om på afterskin. Det kan bara vara en känsla i kroppen, men ändå bara bättre att vänta med just det offpist-åket tills imorgon.

Avsnitt 2

Övergripande om åkvanor och attityder

”Den känsla jag vill förmedla är att vi åker för och med varandra för varandras skull men att det alltid sker på berget, snön och vädrets villkor. Stay Safe.”

Röst från enkäten

En pandemipräglad säsong

Närmare hälften av åkarna som deltog i enkäten hade minst tre veckor på skidor under vintern. Pandemin medförde att fler än vanligt valde Sverige men också för att skidorterna i Sverige stängde inför påsk. Toppturstrenden fortsatte också att växa under vintern.

Deltagarna i studien har många års åkerfarenhet. De åker också skidor eller snowboard många dagar under en vinter. Närmare hälften åkte mer än tre veckor vintern 2019/2020. Bland de som åkte fler än 60 dagar är personer i åldern 21–25 år överrepresenterade. Närmare tre av tio i denna grupp svarar att de hade så många dagar på snö.

Pandemin gjorde att fler valde Sverige

Pandemin bröt ut i början av vintern 2019/2020. Det märks också i svaren. Alperna och Norge är normalt populära destinationer för svenska skid- och snowboard-åkare. Färre än vanligt sökte sig dit.

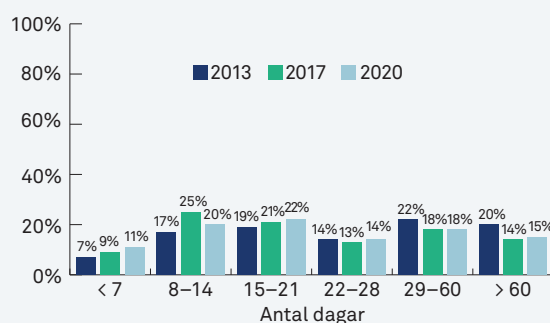
Sverige var följaktligen mer populärt än en normal säsong även om skillnaden var relativt liten. Drygt åtta av tio svarade att de hade åkt i Sverige under vintern. De svenska skidorterna stängde redan inför påsken medan lavinprognosprogrammet fullföljdes enligt plan till mitten av maj.

I snitt åkte respondenterna skidor i 1,5 länder. I undersökningen 2017 var genomsnittet 1,7 länder. Trots pandemin skedde åkning på många destinationer i världen. Bland de mer exotiska var Bulgarien, Georgien, Japan, Nordmakedonien och Sibirien.

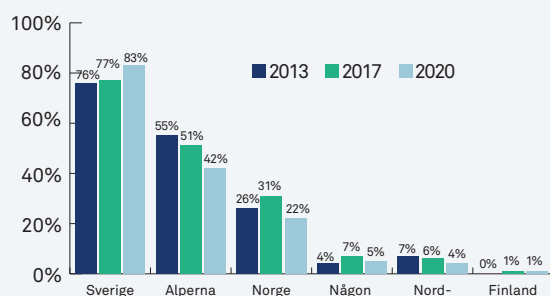
Toppturstrenden fortsätter att vara stark

Sedan den första mätningen 2013 har en tydlig trend märkts mot ökat toppturande, det vill säga att gå mot toppar som inte kan nås med en skidlift. Sex av tio svarar att de oftare går på topptur jämfört med för tre år sedan. Det är en ökningstakt som ligger på samma nivå som i den förra mätningen. Det märks också i frågan om utrustning. Jämfört med 2013 har andelen som svarar att de mestadels använder topptursutrustning ökat från 43 till 63 procent (inget diagram).

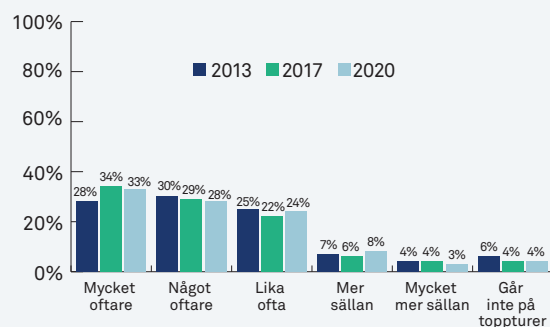
Hur många skid-/åkdagar hade du förra säsongen?

Var åkte du förra säsongen? Flera svar möjliga

Jämfört med för tre år sedan, hur ofta går du på topptur eller hajkar, dvs. gör åk från toppar/ytor som inte kan nås med liftar?

Tecken på minskad riskacceptans

Sex av tio enkättagare är beredda att ta risker för bra offpiståkning. Det är en minskning från tre av fyra i den första mätningen 2013. Risktagandet är också kalkylerat. Drygt fyra av tio avstår alltid eller ofta från ett offpist-åk på grund av misstänkt lavinfara.

Risktagande är en helt central komponent i all slags spänningsökande aktivitet. Det är en central faktor för sannolikheten för att råka ut för en lavinolycka.

Frågan om riskacceptans har ställts sedan den första enkäten 2013. Resultaten indikerar en minskad riskacceptans. I den första studien instämde tre fjärdedelar helt eller delvis i påståendet ”om jag vill ha bra offpist måste jag vara beredd att ta risker”. I den senaste mätningen har andelen minskat 12 procentenheter till sex av tio.

Riskacceptansen är störst bland de yngre åkarna. I åldersgruppen 41–50 år märks en tydlig skillnad. Där håller hälften inte alls med om påståendet om risk. Samma mönster märks bland de som är äldre.

De risker som tas är ofta kalkylerade

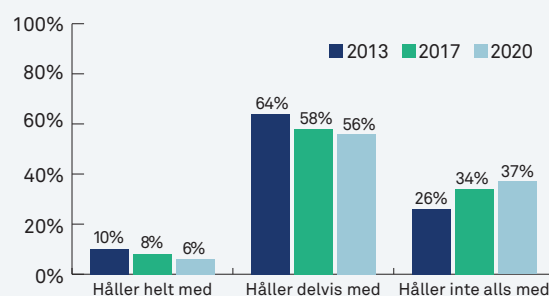
Resultaten pekar på att många av offpiståkarna är beredda att ta vissa risker för att få bra åkning. Risktagandet är samtidigt kalkylerat. Drygt fyra av tio svarar att de alltid eller ofta avstår från ett offpist-åk på grund av misstänkt lavinfara. Denna andel har ökat något sedan förra mätningen. Knappt en av tio avstår sällan eller aldrig. I ett senare avsnitt kommer en djupare beskrivning av åkarnas beslutsprocess att göras.

Att avstå ett åk är ett sofistikerat beslut

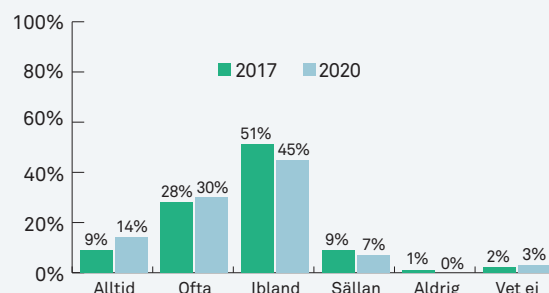
Ett beslut att avstå från ett åk på grund av misstänkt lavinfara är en sofistikerad beslutsprocess som innehåller flera delar. De vanligaste är att diskutera med åk-kamrater och att ta del av den aktuella lavinprognosen. Andelen som använder lavinprognosen i beslutssituationen har ökat jämfört med den förra mätningen.

Andra sätt som många skaffar sig beslutsunderlag på är att undersöka aktuella snöförhållanden och att skaffa information om den aktuella terrängen.

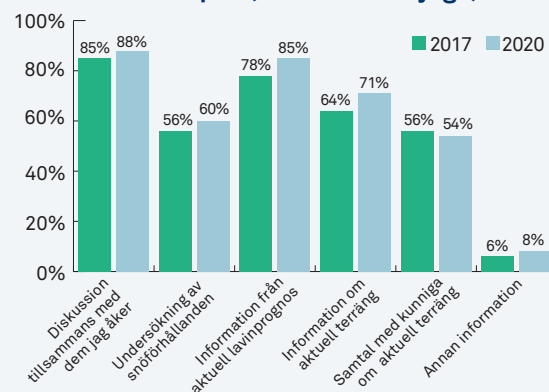
I vilken utsträckning håller du med om följande påstående? ”Om jag vill ha bra offpist måste jag vara beredd att ta risker.”

Hur ofta avstår du ett offpist-åk på grund av misstänkt lavinfara?

Vad brukar du grunda ditt beslut att avstå åket på? (Flera svar möjliga)

Bas: svarar att de avstår åk på grund av misstänkt lavinfara

Malou Petersson:

”Att vara en duktig skidåkare innebär inte automatisk att man har koll på lavinterräng”

Malou Peterson växte upp i Åre. Hon har bakgrund både som alpinåkare, inom puckelpist och inom skicross. Sedan 2016 har hon Revelstoke i Kanada som sin bas. Hon gör egna skidfilmer, är en av Sveriges bästa kvinnliga friåkare och är stor på sociala medier.

Intervju: Anders Wingqvist, Freeride.se

Vad har du för egna erfarenheter av laviner?

– Jag har aldrig själv varit med i en lavin. Men har många runtom mig som har, och många vänners vänner där det har varit allvarliga konsekvenser. Men det är något som jag tänker på varje dag jag är på berget, varje gång jag åker utanför skidortens gränser. Från morgonen när jag läser lavinrapporten tills jag tar sista åket ner. Alltid i bakhuvudet.

Har du åkt med en lavin själv?

– Jag har aldrig åkt med en lavin själv (peppar peppar ta i trä) – men jag har sett personer åka med i en. Jag turade uppe på en bergskam och på bergssidan, facet, till vänster rakt fram från där jag var, så utlöste tre snowboardåkare en stor lavin över ett klippband. Det var första gången jag såg något sådant hända. Det var som om allt stod stilla och gick i slow motion. Vi var en bit ifrån men hade bra uppsikt över facet och kunde lokalisera alla åkare – som lyckligt nog hade klarat sig oskadda allesammans.

Har du sett kompisar åka med i en lavin?

– Aldrig live - men jag har sett flera videoklipp när

både större och mindre laviner har utlöst där kompisar åkt, återigen lyckligt nog har de åkt förbi lavinen.

Om du har varit med om lavin: Har ditt beteende och riskmedvetenhet ökat efter det?

– Jag har aldrig varit med om en, men sett på nära håll. Det har 100% ändrat min riskmedvetenhet till det bättre. Man kan aldrig förstå vad det innebär förrän man ser det på riktigt. Det ger en sjukt stor respekt.

Vad har du för erfarenhet av lavinsäkerhet? Har du gått någon utbildning?

– Jag har gått två avy one utbildningar i Kanada. Hade egentligen ingen större erfarenhet innan jag åkte dit för 6 år sen. Tycker det är helt sjukt att grundlavinutbildningar inte är obligatoriskt på skidgymnasium, och högstadier här uppe (Åre – och andra orter där fritidsaktiviteter oftast innebär skidåkning). Jag upplever över lag att säkerhetstänket i Kanada är på en högre nivå och att lavinprognoserna är extremt informativa och detaljrika, vilket man lär sig väldigt mycket från. Men det jag har lärt mig absolut mest från är vänner med mer

erfarenhet av lavinterräng än jag har när vi har åkt tillsammans. Även när jag åker med guider tar jag chansen att fråga så mycket som möjligt.

Har du upplevt problem och när du har åkt i grupp offpist? Att fel beslut fattas? Att gruppen inte tar beslut på rätt sätt eller liknande?

– Ja flera gånger. Min första säsong i Kanada var det en kompis som turade med stora noise canceling-hörlurar och lyssnade på musik haha, inget som någon reflekterade över. Det hade man nog inte gjort idag.

– Jag har själv tagit idiotiska beslut i grupp som att ge mig ut i stora berg i Chamonix utan att ens gått någon lavinutbildning eller kollat på prognosen innan - samma med mina kompisar jag åkte med. Vi bara körde på. Något de flesta förstagångssäsongare nog har gjort sig skyldiga till. Vara en bra skidåkare innebär inte automatiskt att man har koll på lavinterräng. Även om man många gånger tror det.

– I början när jag inte hade jättemycket erfarenhet så var jag inte självsäker nog att säga ifrån eller ifrågasätta. Man vill inte vara den jobbiga så man

hakar bara på, även om det inte känns helt rätt i magen. Men hellre fråga för mycket, än för lite.

Har du fått något gott råd angående laviner som du brukar använda själv?

– Oavsett vilken skala lavinprognoser är – så är vi i lavinterräng när vi är i backcountry och åker skidor. Det går inte att undvika – ha alltid en ”runaway”-plan för alla åk du gör. Dvs, skulle det mot förmodan gå en lavin – ha en planerad escape route. Lokalisera safespot och terrängen innan du droppar in. Även om det är en dag med 1 på skalan.

Fritt fram för övriga tillägg på temat laviner och lavinsäkerhet!

– En grej som jag tror förhindrar många att bredda sin kunskap och erfarenhet är att lavinsäkerhet har en sån elitistisk vibe ibland. Jag har många gånger känt mig dum när jag frågar grejer – som det inte finns utrymme för att inte kunna exakt precis allt – och då ställer man inte frågorna alls till slut och lär sig inte. Vi har alla varit nybörjare på det och jag tror det är superviktigt att vara välkomnande för att öppna till diskussion och mer kunskap – oavsett vilken nivå man startar på.

Avsnitt 3

Lavinkunskap, lavin- utrustning och träning

”Allt är bättre idag än när jag började åka mycket offpist i Alperna på 80/90-talet. Vi visste ingenting om laviner och åkte fullständigt ohämmat. Det gick lyckligtvis vägen. Jag och mitt umgänge är så mycket mer uppdaterade idag. Därmed också mycket försiktigare. Upplever också att de unga nu är mycket mer medvetna om riskerna med laviner än vad vi var. Sen är det ju många fler som åker offpist och därmed fler lavinolyckor.”

Ödmjukhet inför lavinkunskap

Trots att respondenterna är vana åkare anser enbart en av tio att de har mycket goda lavinkunskaper. Två av tre har gått någon slags lavinutbildning.

När respondenterna ombeds värdera sina egna lavinkunskaper bedömer fyra av tio dem som goda eller mycket goda. En av tio svarar att de är mycket goda.

De yngsta respondenterna är tydligt underrepresenterade bland de som bedömer sina lavinkunskaper som goda. I gruppen 16–20 år värderar bara två av tio sina lavinkunskaper som goda eller mycket goda vilket kan jämföras med respondentgruppen som helhet där motsvarande andel är fyra av tio.

Resultatet om lavinkunskap kan jämföras med det tidigare resultatet för riskacceptans. De yngre åkarna är mer riskvilliga och deras egenskattade lavinkunskaper är sämre.

Även kamraternas lavinkunskaper värderas lågt

Deltagarna i studien har även ombetts att värdera sina åkkamraters lavinkunskaper. Det visar sig då att den hamnar på en identisk nivå som respondenternas egen. Knappt fyra av tio bedömer att åkkamraterna har goda eller mycket goda lavinkunskaper.

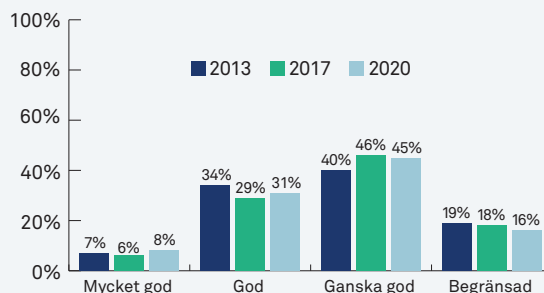
En möjlig tolkning av dessa resultat är att respondenterna är ödmjuka inför den stora mängd kunskap som krävs för att behärska lavinsäkerhet. Ett tecken på detta är att nästan hälften svarat "ganska god" och värderat sina åkkamraters kunskap på samma sätt.

Många satsar på lavinutbildning

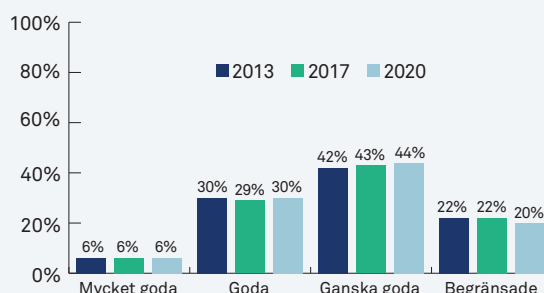
Till årets undersökning har frågor ställts om lavinutbildningar som del av frågan om laviner och lavinsäkerhet. Två av tre har gått någon slags lavinutbildning. Av dessa har två av tio gått en SVELAV lavinutbildning och en av sju SVELAV intro (webb). Drygt hälften har gått en annan lavinutbildning.

De vanligaste sätten att skaffa sig kunskap om laviner och lavinsäkerhet är fortfarande att träna med åkkamrater, böcker och artiklar samt digital information.

Hur skulle du bedöma din egen kunskap om laviner och lavinsäkerhet?

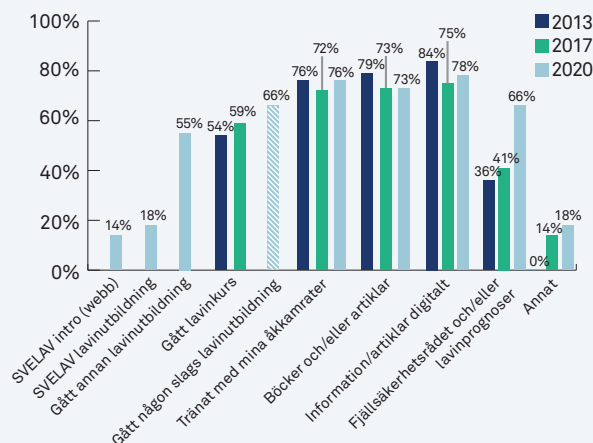

Hur skulle du bedöma dina åkkamraters kunskaper om laviner och lavinsäkerhet?

Hur har du fått din kunskap om laviner och lavinsäkerhet? (Flera svar möjliga)

Svarsalternativen om lavinutbildningar utökades 2020 med SVELAV. Alternativet "...någon slags..." innebär att respondenten har svarat minst något av de tre alternativen 2020 om lavinutbildningar.

Lavinutrustning inte alltid självklar

Nästan samtliga deltagare i studien har lavinutrustning. Bara två av tre har alltid med den vid offpiståkning. Jämfört med den första studien 2013 har användningen av lavinryggsäckar fördubblats.

Fler än nio av tio svarar att de använder hjälm. Idag är hjälm självklart både i och utanför pisten, en normförändring som fått stort genomslag under de senaste 15 åren. Det säkerhetstänkandet har också smittat av sig på lavinutrustningen. Transceiver (lavinsändare), sond och spade kan idag betraktas som standardutrustning för offpiståkare. Nio av tio respondenter svarar att det hör till deras lavinutrustning. En av tio har ingen transceiver vilket avsevärt försämrar möjligheterna att överleva vid en lavinolycka.

Fyra av tio har lavinryggsäck

När denna studie genomfördes första gången 2013 svarade två av tio att de hade en lavinryggsäck (airbag). Sedan dess har andelen fördubblats. I årets studie svarar fyra av tio att de har en lavinryggsäck. Lavinryggsäcken blåses upp om bäraren hamnar i en lavin och förbättrar överlevnadschanserna avsevärt.²

En av tre tar inte alltid med lavinutrustningen

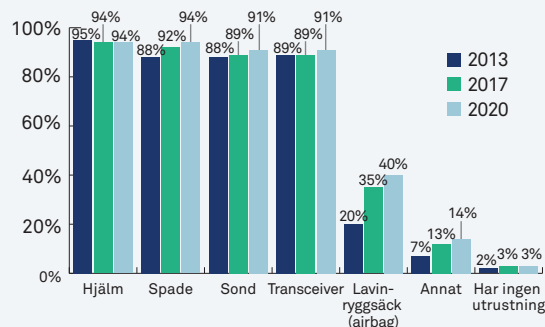
Ett av studiens mest problematiska resultat är att bara två tredjedelar alltid tar med sin lavinutrustning vid offpiståkning. Även om det kan finnas goda förklaringar är det ändå indikationer på en problematisk norm där valet görs från tillfälle till tillfälle. Det understryks också av de två svarsalternativen "när det snöat mycket eller när jag vet att det är lavinfarligt" och "ibland, om jag vet att jag ska åka brant offpist". Tillsammans väljer en av tio något av dessa alternativ.

Allt fler övar varje säsong med lavinutrustning

Lavinkunskap handlar ytterst om att göra säkra vägval på berget och att kunna tolka tecken på lavinfara. Om olyckan ändå skulle vara framme krävs ett snabbt och effektivt agerande. Grunden för ett effektivt agerande handlar om träning. Det vedertagna rådet är att öva med utrustningen minst en gång per säsong. Även om andelen som övar tillräckligt ofta har ökat jämfört med 2017 är det fortfarande en tredjedel som övar för sällan. Ännu mer problematiskt är att var tionde aldrig övar.

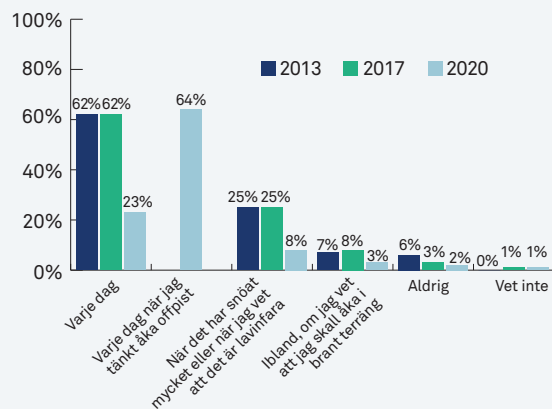
² Pascal Haegeli m.fl., "On the effectiveness of avalanche balloon packs".

Vilken typ av lavinutrustning har du? (Flera svar möjliga)

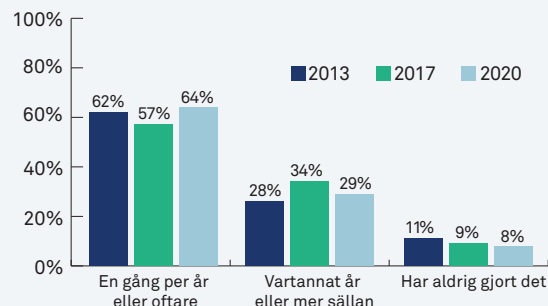

Hur ofta har du med dig din lavinutrustning när du åker skidor/snowboard?

2020 tillkom svarsalternativet "när jag tänkt åka offpist". Därför kan resultaten med 2017 och 2013 inte helt jämföras.

Hur ofta övar du på att använda lavinutrustning?

Fyra av tio är väl förberedda inför lavinolyckor

Fyra av tio anser att de är väl förberedda och kan rädda andra vid en lavinolycka. Uppfattningen om åkkamraternas förmåga är något sämre. Det vanligaste sättet som respondenterna tänker förbereda sig inför nästa säsong och öka sina lavinkunskaper är genom att träna med åkkamraterna.

Respondenterna ombads värdera hur väl förberedda de ansåg sig vara för att kunna rädda andra vid en lavinolycka. Fyra av tio svarade att de ansåg att de är ”mycket väl förberedda” eller ”väl förberedda”.

Flera studier har visat att de som överlever en lavinolycka där offret är begravt gör det främst genom kamraträddning, det vill säga genom åkkamraternas snabba räddningsinsatser. En vedertagen erfarenhet är att en organiserad räddningsinsats ofta tar längre tid att få på plats än den tid som står till buds för att rädda ett lavinoffer. Det kopplar direkt tillbaka till den föregående frågan. Lavinexpertis rekommenderar att öva minst en gång per säsong tillsammans med åkkamraterna.

Åkkamraterna bedöms sämre förberedda

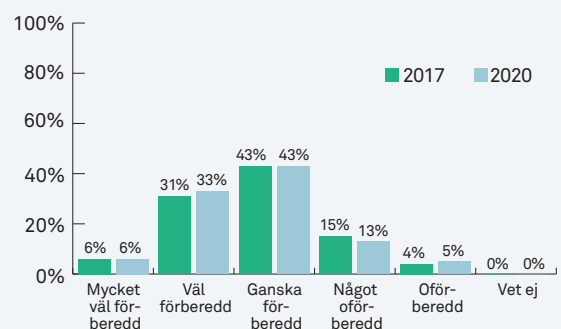
Deltagarna i studien ombads även att värdera sina kamraters förmåga att rädda dem eller andra vid en lavinolycka. Tre av tio svarade att de bedömde att kamraterna är ”mycket väl förberedda” eller ”väl förberedda”. Bakom detta resultat kan det dölja sig en fråga om tillit. Den möts med stor sannolikhet effektivast genom att träna tillräckligt ofta tillsammans för att skapa den nödvändiga tilliten inom gruppen.

Kamratträning det flest planerar inför säsongen

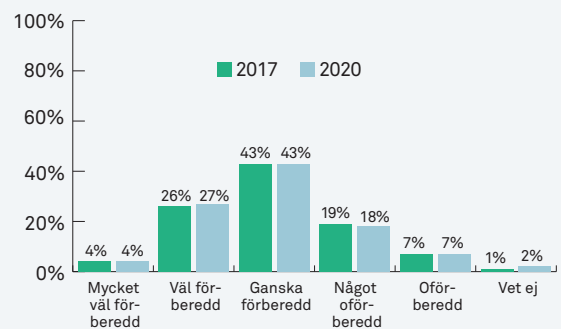
På frågan vad respondenterna planerar inför kommande säsong för att öka sin lavinkunskap svarar tre av fyra att de ska träna med åkkamrater.

För att få en grundlig lavinkunskap krävs i de flesta fall en lavinutbildning. Den ger en nödvändig kunskapsbredd för att göra säkra vägval, tolka tecken på lavinfara och effektiv kamraträddning. En av tre planerar att gå en lavinkurs eller lavinutbildning inför kommande säsong. Sex av tio planerar också att delta i en eller flera digitala eller fysiska lavinföreläsningar. Under pandemin har dessa blivit ett uppskattat inslag i förberedelserna inför vintersäsongen.

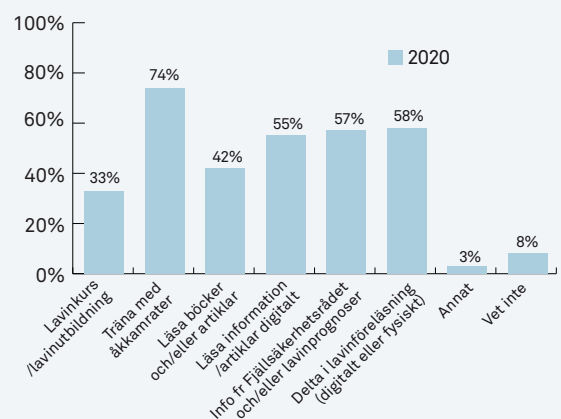
Hur väl förberedd anser du att du är för att kunna rädda andra vid en lavinolycka?

Hur väl förberedda anser du att dina åkkamrater är för att kunna rädda dig eller andra vid en lavinolycka?

Hur planerar du att utöka dina kunskaper om laviner och lavinsäkerhet inför kommande säsong? (Flera svar möjliga)

Reine Barkered: ”Lavinen i Åre lämnade mig blåslagen och lärde mig en läxa”

Reine Barkered åker skidor professionellt sedan 2009 på Freeride World Tour (FWT) som samlar världens bästa tävlande friåkare. Reine är född 1982 i Duved, Åre och uppvuxen med alpin skidåkning.

Intervju: Anders Wingqvist, Freeride.se

Vad har du för egna erfarenheter av laviner?

– Löst ut ett par, dragits med i en och sett flera andra.

Har du alltså åkt med en lavin själv?

– Ja, i Åre på lavinfara två. Jag blev inte begravd men blåslagen. Det var på västfacet på Östra ravin, alltså Tottsidan, vintern 2009. Det fanns inga indikationer på svagt snötäcke.

Har du sett kompisar åka med i en lavin?

– Ja, men ingen begravd. En kompis följde med en driva som släppte på Lillskutan i Åre 2007 och en

kompis som hamnade i ett stort släpp i Montafon, Österrike 2011. Sedan har vi ju Julien Lopez som åkte med en stor lavin under FWT Fieberbrunn/Kappl-tävlingen 2015.

Om du har varit med om lavin: Har ditt beteende och riskmedvetenhet ökat efter det?

– Det är det bästa (sämsta) wake up call man kan ha, även om jag hade stor respekt för laviner innan så gick den upp tiofalt. Jag har gått många kurser och studerat en hel del sedan dess.

Vad har du för erfarenhet av lavinsäkerhet?

Har du gått någon utbildning?

– Ja, flera olika kurser. Senaste upp till Svelav Pro 2. Jag gör årliga träningar och repetitioner.

Har du upplevt problem och när du har åkt i grupp offpist? Att fel beslut fattas? Att gruppen inte tar beslut på rätt sätt eller liknande?

– Många gånger fast främst i yngre dagar. Nu är jag noga med grupsammansättningen och dess medlemmar för att vara på samma nivå i både kunskap och riskbenägenhet. Stora grupper och stress har varit den största orsaken till problem.

Har du fått något gott råd angående laviner som du brukar använda själv?

– Ja, lägg stor vikt vid terrängen. Konsekvensanalysen är i mitt fall många gånger ledande då mitt yrke drar mig mot terräng och tillfällen där risken för släpp är större än normalt (tyvärr). Då spelar valet av terräng in desto mer, att jag inte har några terrängfällor och exponering så att jag har en bättre chans att klara mig även om jag åker med. Och att det alltid finns en chans att kunna åka ut ur det. Detta är dock ett råd reserverat för en liten grupp och speciella tillfällen, i princip proffsåkare.

Ok, fler tips då?

– Hellre ett öppet åk med lite högre lavinfara (inte destruktivitet) än ett exponerat åk med lite mindre lavinfara.

– Transceivern ska på med pjäxorna, och av med pjäxorna. Ingen avstängning vid lunch, inte på efter att man tagit liften upp. Den ska på när pjäxorna åker på. Då glömmet man inte.

– Ta alltid med lavinutrustning och transceivern, du kan alltid lämna de i bilen eller lifthuset de dagar när man ”bara ska åka pist/park”. För många gånger så kommer den där kompis som säger ”svinbra på baksidan, häng på” så står man där utan och tar ett dåligt beslut. Mycket vanligt bland yngre.

Fritt fram för övriga tillägg på temat laviner och lavinsäkerhet!

– Jag har sett alldeles för många på sista tiden som fortfarande har väldigt gamla transceivers. En push för att uppdatera utrustningen behövs.

Avsnitt 4

Förberedelser och beslutsfattande inför åk i lavinterräng

”Att vara en tight grupp som tränat tillsammans gör att man enklare kan ta smarta beslut, däribland att kunna backa från ett känsligt åk, och agera snabbare om något händer.”

Röst från enkäten

Beslutsfattande i flera steg

Planeringen av ett offpist-åk sker ofta i fler steg. Olika slags information inhämtas, där Naturvårdsverkets lavinprognoser blir en allt viktigare del. Nästan sex av tio läser dem varje dag.

Deltagarna i studien ombads beskriva hur de och deras åkkamrater planerar ett visst offpist-åk. En bild av ett beslutsfattande som kan innehålla flera steg framträder.

Det är en planering som börjar redan på morgonen och sedan fortsätter när gruppen kommer upp på berget innan de slutgiltiga besluten fattas när de kommer fram till ett möjligt åk.

Sex av tio gör sin planering redan innan de börjar dagen. Två av tre bestämmer när de kommer upp på berget och sju av tio fattar sina beslut när de är framme vid ett möjligt åk.

Lavinprognoser används av allt fler

2015/2016 etablerades Naturvårdsverkets lavinprognoser för att ge information om lavinfaran i sex (från början tre) välbesökta områden i svenska fjällen.

I den förra studien 2017 svarade hälften av respondenterna att de läser lavinprognoser för att på förhand ta reda på lavinfaran i ett visst område en viss

dag. Denna andel har nu ökat till sju av tio i den nya studien. En fråga ställdes också till dem som hade erfarenhet av åkning utomlands. Där svarade sex av tio att de läser aktuell lavinprognos på den plats de befinner sig.

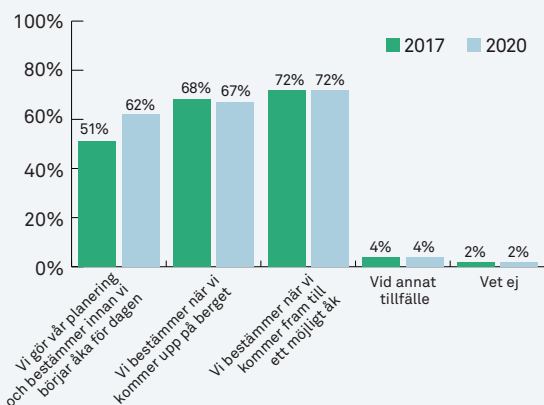
Nio av tio läser alltid eller ofta lavinprognosen

För att ytterligare fördjupa förståelsen för hur lavinprognoser används ställdes frågan hur ofta den läses inför en åkdag. Nio av tio svarar att de "alltid" eller "ofta" läser aktuell lavinprognos inför en åkdag.

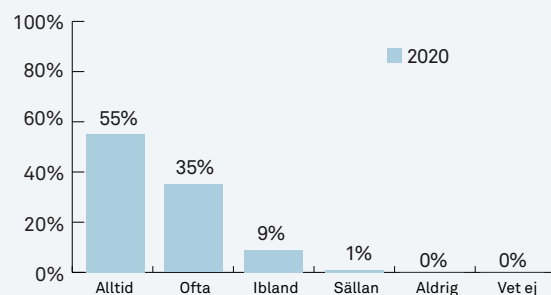
Svensk lavininformation värderas lika högt som internationell

De respondenter som har sökt lavininformation både i Sverige och utomlands ombads att jämföra den. I den förra studien bedömdes den utländska som bättre och mer lättillgänglig. I den nya studien bedömde en lika stor andel den svenska lavininformationen som bättre och lättillgänglig som andelen som ansåg den utländska som bättre. (Respondenterna har inte fått precisera vidare om skillnader mellan olika länder.)

Hur brukar du och dina åkkamrater bestämma om ni ska åka ett särskilt offpiståk eller inte? (Flera svar möjliga)

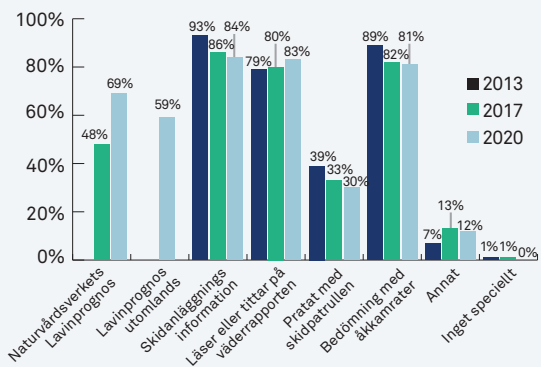
Hur ofta läser du aktuell lavinprognos inför en åkdag? (NY)

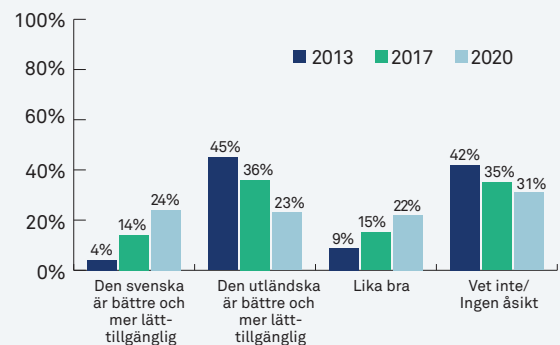
Vad gör du på förhand för att ta reda på lavinfaran i det område där du ska åka offpist en viss dag? (Flera svar möjliga)

"Lavinprognoser" har mätts sedan 2017 och "lavinprognoser utomlands" sedan 2020

Om du jämför den lavininformation du kan ta del av i Sverige med den som finns utomlands, hur skulle du bedöma den?

Bas: Har sökt lavininformation

Många mäter inte lutning

Enbart ett fåtal väljer var man åker utifrån maximal lutning. Ett litet fåtal mäter alltid lutningen för att avgöra hur brant ett åk är och den vanligaste metoden för att mäta lutning är med hjälp av stav i vinkel.

Att ha koll på hur brant det är där man planerar att åka är grundläggande ur lavinsäkerhetssynpunkt. Tillsammans med kunskap om de aktuella snöförhållandena och vilken typ av laviner som kan förväntas ger det grunden till kloka beslut.

Ändå är det enbart en av fyra som svarar att de "alltid" eller "ofta" bestämmer var de ska åka för dagen utifrån maximal lutning. Drygt hälften svarar att de "ibland" eller "sällan" gör det. Två av tio gör det aldrig.

Bara två av tio mäter oftast lutningen

Av det följer också naturligt att flertalet heller inte mäter ett offpist-åk för att avgöra hur brant det är. Två av tio svarar att de "alltid" (varje åk) eller "ofta" mäter lutningen.

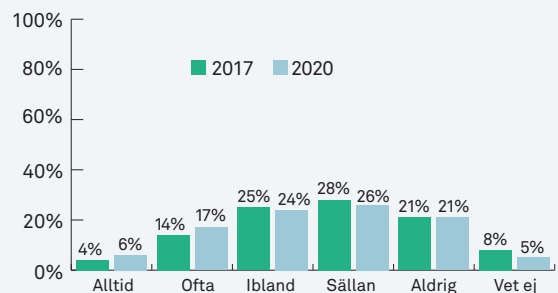
Knappt sex av tio mäter "sällan" eller "ibland" lutning. Två av tio svarar att de aldrig mäter lutning.

En förklaring kan vara att de mestadels åker i välkänd terräng. Resultaten indikerar ändå att många underskattar betydelsen av att mäta lutningen innan ett offpist-åk.

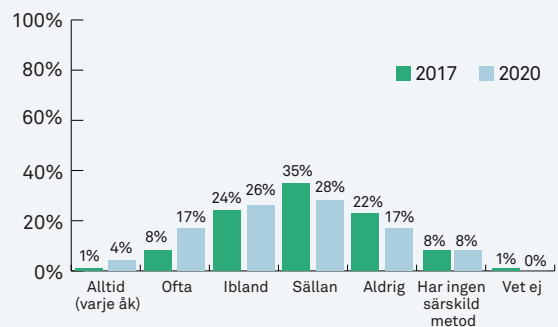
Stav i vinkel den vanligaste mätmetoden

En traditionell mätmetod, stavar i vinkel, är åkarnas favorit, trots att det är en oprecis metod. Drygt hälften använder denna metod. Nästan en lika stor andel använder lutningsmätare eller en mobilapp med lutningsmätare. Tre av tio använder lutningskartan på lavinprognoser.se.

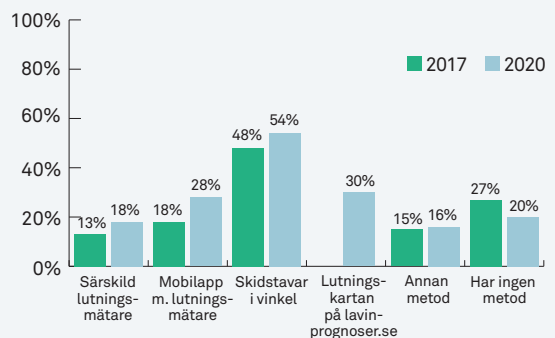
Hur ofta bestämmer du och dina åk-kamrater var ni ska åka för dagen utifrån maximal lutning?

Hur ofta mäter du lutningen i ett offpist-åk för att avgöra hur brant det är?

Vilken eller vilka metoder använder du och dina åk-kamrater för att avgöra lutningen där ni ska åka? (Flera svar möjliga)

Sofie Gidlund:

”Vi lär oss av varandra på berget”

Sofie Gidlund är 25 år och uppväxt i Kiruna. Skidor lärde hon sig åka i Lousabacken i Kiruna och i Riksgränsen. Hon har gjort två säsonger i Engelberg och två i Verbier, samt åkt på tävlingar runtom i Europa på Freeride World Qualifier de sista fyra åren.

Intervju: Anders Wingqvist, Freeride.se

Vad har du för egna erfarenheter av laviner?

– Min första och absolut mest skrämmande erfarenhet av laviner är ett minne från min första säsong i Verbier. Vi var ute och filmade och boot-hikade i en ränna för att kunna korsa ett face för att sedan fortsätta filma i ett område som kallas för backside och är en väldigt populär friåkningszon i 4-Valles området. När första personen kom upp till toppen av rännan och skulle börja korsa det andra facet för att nå backside släppte det från toppen och den översta snön kom ner som sluff på oss. Personen som började korsa facet blev begravd upp till nacken, men som tur var fick hon hjälp av en annan person i sällskapet på en gång och allt gick bra. Det var väldigt läskigt och jag har aldrig känt mig så hjälplös som i den situationen. Detta var en lärdom som kom tidigt kopplat till friåkning och stora berg som verkligen lagt grunden till hur jag idag betar mig och tänker när jag är ute och åker. Idag har jag otroligt stor respekt för bergen och observerar vädret, vinden och snön på ett helt annat sätt än för några år sedan.

Har du åkt med en lavin själv?

– Jag har aldrig blivit begravd eller åkt med i en lavin. Men jag har varit med om mindre släpp där det turligt nog har varit lätt att åka ut till säkerhet.

Har du sett kompisar åka med i en lavin?

– Inte fler gånger än den gången som jag berättade om i Verbier.

Har ditt beteende och riskmedvetenhet ökat efter händelsen i Verbier?

– Ja absolut! När jag tänker tillbaka på första säsongen i Alperna och åren innan jag började med friåkning och fortfarande åkte alpint, men gjorde många turer i Riksgränsen området och Nord-Norge skäms jag nästan lite eftersom jag egentligen inte hade någon vidare kunskap och åkte i terräng där det mest troligt hade kunnat gå laviner. Med mycket av den informationen och kunskapen som jag lärt mig idag skulle jag förmodligen inte åkt på många av de ställena. Jag har verkligen haft tur att kompisarna som jag har gjort säsong med och åkt

mycket med har varit duktiga, förmedlat sin kunskap och delat med sig av egna erfarenheter vilket jag också tror format en öppenhet kring att våga prata om sina känslor och tankar när man är ute och åker. Något som jag upplever verkligen sprids i hela skidåknings- familjen mer och mer hela tiden.

Vad har du för erfarenhet av lavinsäkerhet? Har du gått någon utbildning?

– Har gått några olika utbildningar i Alperna och mest varit på föreläsningar i Sverige. I Verbier finns ISTA som har utbildningar tillsammans med bergsguider där det finns olika nivåer på utbildningarna för att kunna utvecklas och bli ännu mer medveten. I Engelberg har jag varit på olika camps med bergsguider och kompisar vilket gett otroligt mycket. Engelberg Mountain Guides har varje år ett försäsongscamp som jag har hört ska vara väldigt bra för att fylla på med viktig kunskap innan säsongen startar. Det känns verkligen som att en aldrig kan lära sig för mycket och varje gång jag har gått en utbildning eller deltagit på ett camp har något nytt alltid kommit upp som jag har kunnat ta till mig. Tror det är viktigt att tänka att en aldrig kan bli riktigt fullärd eftersom naturen och bergen är så komplexa. Kunskapen är något som ständigt utvecklas genom både att gå på kurser, delta på camps och åka med kompisar. Den här säsongen hade vi ett riktigt bra snack när vi var ute och implementerade vår kunskap i verkligheten. Lärde mig supermycket och det är väldigt roligt att lära sig med kompisar på berget.

Har du upplevt problem och när du har åkt i grupp offpist? Att fel beslut fattas? Att gruppen inte tar beslut på rätt sätt eller liknande?

– Ja men några gånger har jag känt att vi egentligen kanske inte borde åkt ett åk som vi gjort eller att gruppen ibland kan ta förhastade beslut. Men som tur är har det ju alltid gått bra. Det är så många olika faktorer som spelar in när en är ute med en grupp och åker. Alla människor fungerar olika och tar in saker på olika sätt, människor bedömer risker på olika sätt och har olika saker med sig i bagaget. Naturens komplexitet och människors komplexitet tillsammans gör att det ibland är svårt att bedöma och komma fram till något. Upplever att ju bättre

en känner personerna i gruppen, det vill säga ju mer åkerfarenhet tillsammans, desto lättare kan det vara att fatta beslut. Mer kunskap och träning ute i verkligheten kan också ge en bättre grund för beslutsfattande. Idag när jag är ute på berget så känner jag en så pass stor säkerhet i mig själv att jag kan vända och inte åka ett åk om det inte känns rätt i magen, även om gruppen väljer att åka. Att följa magkänslan tror jag är viktigt. Men det är såklart väldigt individuellt och ens beteende på berget är något som ständigt utvecklas.

Har du fått något gott råd angående laviner som du brukar använda själv?

– Ja har lärt mig massor de senaste åren. En sak som jag verkligen hela tiden strävar efter är att känna att jag har så pass god vetskap om förhållandena som råder att en inte behöver lita på någon annans kunskap utan kan ta beslut utifrån sig själv. I själva verket kanske inte personer en åker med har nog kunskap. Sen är det ju såklart också viktigt att hitta personer som en kan lära av och som en kan lita på för att själv kunna utvecklas och lära sig mer.

– Ett annat superbra råd som vi använt oss av under föregående säsong är att redan innan avfärd upp till berget skapa sig en överblick av rådande risker baserat på lavinprognoser, väder, ny snö, hur förhållanden varit innan osv. För att sedan när gruppen möts kunna diskutera tillsammans och se om riskbedömningen stämmer överens dels med varandra dels med de faktiska förhållandena. Under dagen har sedan riskbedömningen följt med och diskuteras hela tiden eftersom förhållandena verkligen kan förändras fort uppe i bergen.

Fritt fram för övriga tillägg på temat laviner och lavinsäkerhet!

– Investera i kunskap om säkerhet på berget! Det kommer en aldrig att ångra samt att allt är okej att fråga om och berätta. Det är när vi är tillsammans som vi lär oss mest.

Avsnitt 5

Offpist-olyckor

”Jag tycker att under de senaste 10 åren har man märkt att framför allt unga har en vådlig inställning till åkningen offpist. Inte relaterat direkt till laviner, utan generellt att man inte tar hänsyn till den ökade risken av att skada sig offpist och vad det innebär. Man kör på och drar grejer som ligger över ens förmåga vilket ökar risken för alla, när man i stället bör ligga på 75% av sin kapacitet i offpist för att inte riskera något. Det känns som att alla skidfilmer och ungdomar som verkligen kan åka bra får ungdomar idag att tro att alla kan göra så i offpisten.”

Röst från enkäten

Många med erfarenhet av offpist-olyckor

Tre av tio har de senaste säsongerna upplevt en offpist-relaterad olycka annan än laviner. Vanligast är skada efter fall i brant terräng eller krock med något slags fast föremål.

I årets studie utökades frågorna för att även kartlägga vilka andra slags offpist-relaterade olyckor som respondenterna har erfarenhet av.

Tre av tio svarade att de har varit med om någon slags offpist-relaterad olycka, annan än laviner, de tre senaste säsongerna. De yngsta åkarna, de som är 20 år eller yngre, är överrepresenterade i olycksgruppen. Närmare fyra av tio hade olyckserfarenhet. Det är samtidigt värt att notera att i åldersgruppen 51–60 år svarade en fjärdedel att de hade aktuell olyckserfarenhet.

I sammanhanget bör det också nämnas att respondenterna själva har fått avgöra vad de upplevt vara en olycka.

Fall i brant terräng vanligaste olycksorsaken

Den vanligaste typen av offpist-relaterad olycka är skada efter fall i brant terräng som nästan sex av tio hade upplevt. Näst vanligast är skada efter

krock med klippa, träd eller annat fast föremål som hälften upplevt. Fyra av tio hade skadat sig efter hopp från klippa eller vid dropp.

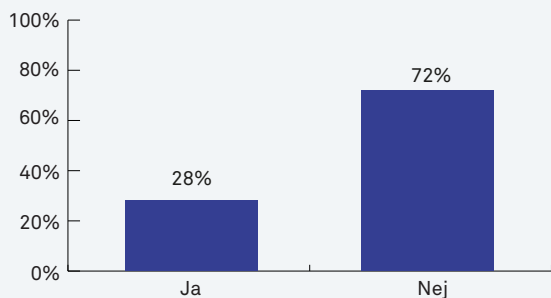
Sociala medier och bättre utrustning faktorer

Under det senaste dryga decenniet har sociala medier kommit att bli en helt ny faktor inom offpist-skidåkning.

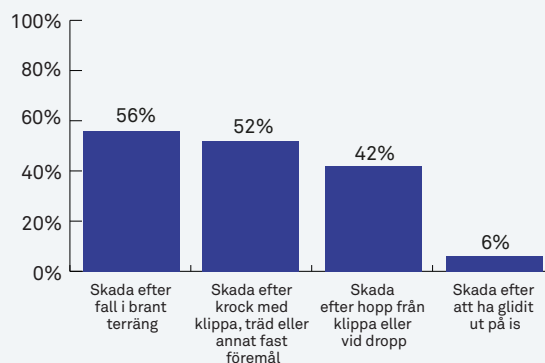
En post på Instagram är ett knapptryck bort efter ett radikalt åk. Effekten är omedelbar i form av reaktioner från följare vilket sannolikt stimulerar till att flytta de egna gränserna ytterligare för nästa åk eller att den som följer själv gör det.

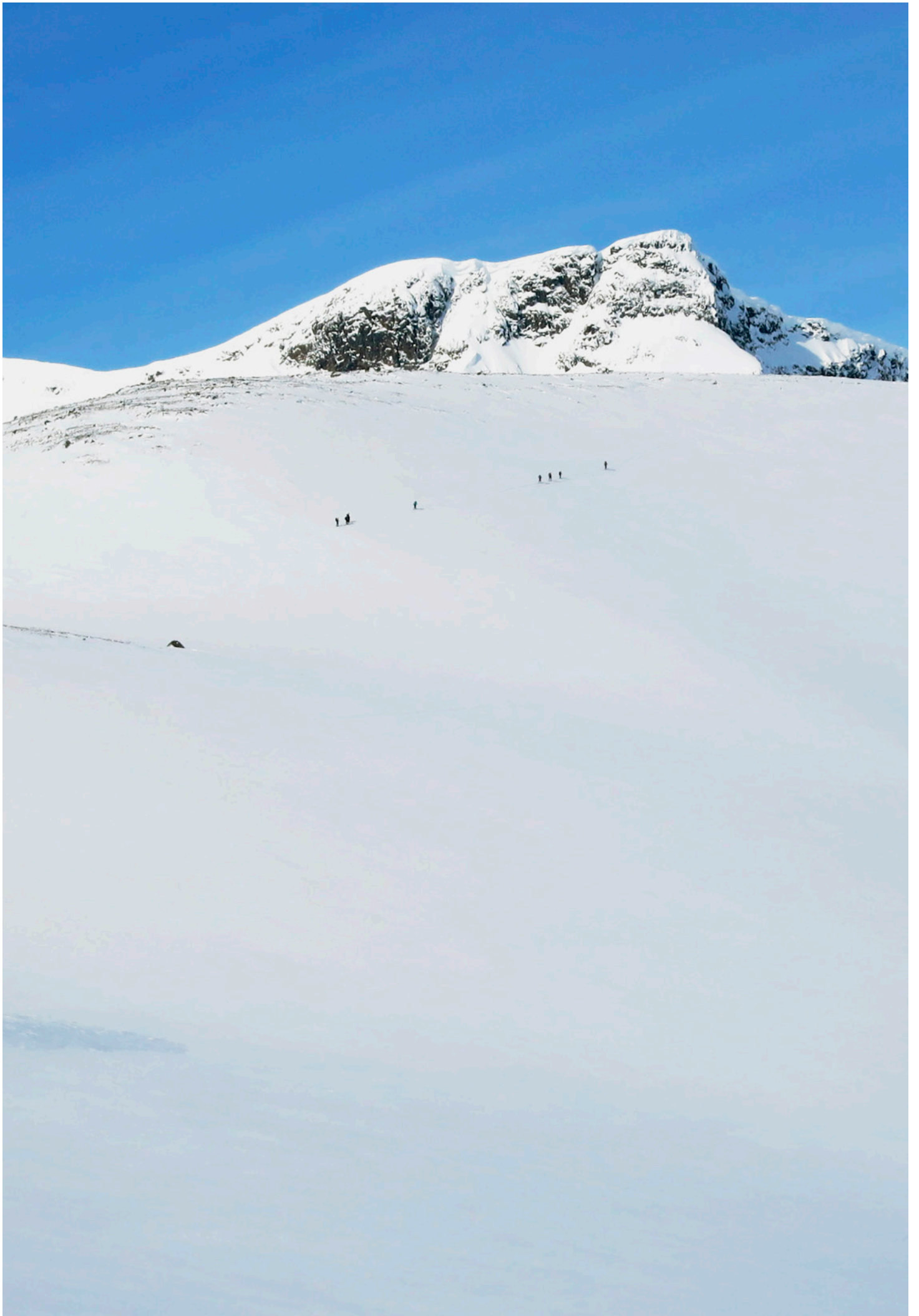
Det har också skett mycket på utrustningssidan under samma tid. Modern skid- och snowboard-utrustning gör det enkelt att nå brant terräng. Uppfattningen hos många bedömare är också att åkning i brant terräng har blivit vanligare under den aktuella perioden.

Har du varit med om någon annan offpist-relaterad olycka (annan än lavin) de tre senaste säsongerna?

Vilken eller vilka slags olyckor har du varit med om? (Flera svar möjliga)

”Jag accepterade att jag skulle dö”

I april gick en stor lavin på Lillskutan i Åre. En händelse som har förbryllat och rört upp stora känslor, inte minst för de personer som var involverad i händelsen. Freeride har djupdykt i vad som hände på Hällfjället denna soliga vårdag och pratat med personerna som var med.

Intervju: Petter Elfsberg, Freeride.se

– Jag tänkte att det var trist att livet skulle sluta nu, bara 19 år gammal, och jag hoppades att min bror inte också hade blivit begravd så att mina föräldrar kunde få ha ett barn kvar i livet åtminstone, säger John som begravdes i lavinen på Hällfjället.

Söndagen den 11 april 2021 gick en stor lavin på Hällfjället, Lillskutan i Åre som höll på att kosta livet för en skidåkare. Lavinen var cirka 250 gånger 300 meter stor. Blocken i lavinkägglan var i storlek med en personbil. Två personer drogs med varav en begravdes helt under snömassorna, han kunde lyckligtvis grävas upp levande efter tio minuters intensiv kamraträddning.

Detta är en händelse som har rört upp stora

känslor bland skidåkare i hela landet och lavinen på Lillskutan har diskuterats flitigt i såväl Freerides forum som på andra platser.

Men vad är det egentligen som gör denna händelse så unik och känsloladdad? Det skulle kunna vara det faktum att det rör sig om unga människor som åker skidor i ett lättillgängligt område i Åre där sannolikt många som har varit involverade i diskussionen också vistats någon gång. Att lavinprognosen var bedömt till en tvåa på den femgradiga skalan gör dessutom händelsen ännu mer intressant och komplex.

Låt oss prata med några av de som var med i lavinen på Hällfjället, och ta del av deras berättelser.

John Lorentzi

Kanske kan vi lära oss något av deras erfarenhet som vi själva kan ha med oss ut på berget? Kanske finns det detaljer i denna händelse som vi tidigare inte riktigt visste om?

För att vi ska kunna ta med oss något av det som inträffade i Åre i våras är det viktigt att hålla sig till fakta. För att förtydliga bilden av vad som hände ska vi gå igenom händelseförloppet så tydligt som möjligt. Vi har pratat med skidpatrullen i Åre, men även två personer som var med i lavinen: Leo Skålén, 18 år från Åre som var med på plats och deltog i räddningen samt John Lorentzi, 19 år från Stockholm som var den person som låg begravd under snön i tio minuter.

Leo Skålén går gymnasium i Östersund, men har

bott i Åre hela livet och har varit aktiv inom bland annat puckel, fotboll och längdskidåkning. Under senare år har fotboll och friåkning blivit hans främsta intressen och han åker nu skidor i princip varje helg.

John Lorentzi bor i Åkersberga utanför Stockholm och fick skidåkningen introducerad av sina föräldrar i tidig ålder. Hans föräldrar hoppade också på toppturstrenden när den etablerades för cirka tio år sedan. I samband med att Johns föräldrar började intressera sig för skidåkning utanför skidsystemet så fick även han upp intresset för friåkning. Tack vare sina föräldrar så gick John sin första lavinkurs när han var 12 år gammal och både John och Leo har gått flera lavinutbildningar var för sig sedan dess.

Leo Skålén

Dagen då lavinen på Hällfjället gick

Det är lunchtid i Åre och kompisarna Leo och John beger sig ut i den gnistriga och fina vårvintern med mätta magar. Under förmiddagen har vännerna tillsammans med ett gäng andra skidåkare varit i Östra Ravinen och hoppat nedför den välkända klippavsatsen "Högsta" med lyckat resultat, glädjen och adrenalinpåslaget är stort.

Nu är John och Leo på väg till Lillskutan, som vetter ned mot Björnen i Åre, tillsammans med ett annat gäng som består av Johns bror Max samt Jakob och hans flickvän Nora. Tillsammans är de alltså fem skidåkare. Det är strålande vårsol och anledningen till att gruppen beger sig till Lillskutan efter lunch är att de hoppas kunna hitta kallsnö på

den sluttningen då solen börjat värma upp Östra Ravinen ordentligt.

De fem skidåkarna skrår ut på Hällfjället, som alltså är en del av Lillskutan, där de planerar att åka ned. Fjällsidan består av en stor hängdriva som de just nu befinner sig ovanpå.

Målet för dagen är fortfarande att hoppa stort och skidåkarna bestämmer sig för att droppa hängdrivan, men väljer en plats där drivan är mindre på grund av risken att den stora drivan skulle kunna lossna:

– Vi tänkte att den stora drivan skulle kunna släppa, men vi hittade en plats där det kändes relativt säkert

att köra på, förklarar Leo Skålen.

John Lorentzi fyller i:

– Jag och min bror Max har som rutin att kolla lavinprognoser.se varje morgon och det gjorde vi också denna dag. Det var en tvåa på skalan den dagen. Det stod också att hängdrivor kunde vara luriga i det väderstrecket, men i stundens hetta så fanns det både med i bakhuvudet och samtidigt inte... det blev lite ”resort skiing syndrome”, att man känner sig lite säkrare på att allt ska gå bra för att det är nära liften, säger John Lorentzi.

När gruppen bestämt sig för att hoppa nedför den något mindre delen av hängdrivan åker Nora runt drivan och ställer sig på en säker plats nedanför för att filma flygturerna. Innan skidåkarna ska hoppa kommer det fram en ensam snowboardåkare, som de pratar med lite grand.

De fyra skidåkarna som är kvar på drivan nu är sugna på både volter och rotationer nedför avsatsen, men bestämmer sig gemensamt för att hålla igen på akrobatiken för att minimera risken för att ramla och tappa skidorna och därmed bli fast på sämsta tänkbara ställe, alltså under hängdrivan.

Dags att droppa hängdrivan

Gruppen med de fyra skidåkarna – John och hans bror Max, Leo och Jakob – är ovanför drivan på Hällfjället och taggade på att droppa, även om de bestämt sig för att köra vanliga raka hopp.

John Lorentzi åker först nedför hängdrivan och trots att han kör ett rakt hopp, så ramlar han och tappar ena skidan som blir kvar en bit ovanför honom, i övrigt så är ingen skada skedd.

Resten av gruppen hoppar nedför hängdrivan och håller sig på benen och åker fram till sin vän, som ligger i snön för att kolla att allting är okej. Fyra av fem åkare befinner sig nu alltså under hängdrivan. John tar av sig den andra skidan för att gå uppför att hämta den andra skidan som ligger cirka 20 meter ovanför honom.

– Det slår mig att vi har gjort fel när jag ser drivan ovanför mig samtidigt som jag börjar gå uppför att hämta skidan. Efter att jag tänkt det dröjer det inte mer än fem sekunder innan det dånar högt och hela hängdrivan släpper. Jag skrek ”fuck” högt och sedan började jag springa, förklarar John.

Anledningen till att hängdrivan släppte efter att alla åkt därifrån är att en ensam snowboardåkare tagit sig till området och går med brädan i handen ovanpå hängdrivan när den kollapsar.

När den stora tunga snödrivan slår i snötäcket som ligger nedanför så släpper sluttningens snötäcke, vilket gör att lavinen blir ännu större. Snowboardåkaren dras med i lavinen och det gör också John som befinner sig nedanför drivan utan skidor på sig. Leo, Max och Jakob som också befinner sig nedanför lyckas åka ifrån lavinen och undviker därmed att dras med i snömassorna:

– Jag såg hur John tog fyra steg innan han ramlar och blir begravd av snön, berättar Leo med en allvarlig ton i rösten.

Kamraträddningen börjar men fejksignaler försvårar

När lavinen stannat efter cirka 300 meter så syns inte John till. Gruppen börjar söka med sina transceivers omgående. Brädåkaren som också drogs med i lavinen är delvis begravd, men kan gräva fram sig själv utan större problem:

– Han verkade väldigt skärrad av händelsen, minns Leo.

Snowboardåkaren saknar helt lavinutrustning och kan inte hjälpa till med sökningen i kamraträddningen, han ringer och larmar 112 vilket även Nora gör.

Under tiden som de tre kompisarna söker med lavinsändare ansluter det sig snabbt flera andra personer till platsen. Hällfjället ligger strax ovanför bergsstationen av sittliften Fjällgårdsexpressen,

släpliften från Tott samt även i viss mån från toppen av Sadelexpressen från Björnen. Det rör sig också skidåkare i området, eftersom det är populär offpist-terräng.

Att folk kommer till undsättning får dock en motsatt effekt. Flera av personerna i området slår inte om sina egna sändare till sökläge, därmed fick gruppen – som febrilt letar efter John som ligger någonstans under snön – flera falska träffar på personer som befann sig i området. Leo minns paniken:

– Efter några minuter började jag få panik. Vi fick så många fejksignaler... jag tänkte att nu är det snart kört. John kvävs. Det kändes som en evighet, och vi fick skrika åt folk att ställa om sina transceivers till sökläge, berättar Leo.

Men det var inte bara till ondo att flera utomstående kom till lavinkäglan. Ungefär 200 meter ned från där lavinen träffade John så får en man en träff på sin transceiver, en signal som visar sig vara korrekt. Men tiden börjar rinna i väg, alla som söker inser att det börjar bli kritiskt. John har snart legat begravd under snön i tio minuter.

Begravd under snön

John är vid medvetande under snön medan kamraterna och andra letar efter honom:

– Jag minns att jag försökte skapa en luftficka när lavinen hade stannat. Min första tanke var att jag kunde höra min egen andning bra men att pulsen var väldigt hög. Jag tänkte att jag måste försöka hålla mig lugn och få ner pulsen för att spara på syret. Det här är ju alla skidåkares mardröm och jag trodde nog att jag skulle reagera annorlunda. Jag fick aldrig panik trots att jag satt helt fast fysiskt, mentalt var jag med i matchen och vid medvetande hela tiden, minns John.

Samtidigt som sökingsaktionen pågår för fullt ovanför snön så börjar tiden bli knapp. Johns andning blir tyngre och syret är på väg att ta slut. I detta skede börjar Johns tankar vandra i väg:

– Jag tänkte att det var trist att livet skulle sluta nu, bara 19 år gammal. Men jag accepterade att jag skulle dö och var fortfarande lugn, jag tyckte inte synd om mig själv. Jag hoppades att min bror Max inte också blivit begravd så att mina föräldrar i alla fall kunde få ha ett barn kvar i livet åtminstone. Jag började fundera på vad som skulle hända när jag dör och tänkte att jag snart skulle få svar på en del religiösa frågor. Nu är det bara att ligga här tills jag somnar in, förklarar John lugnt och tydligt trots ämnets allvar.

Men när John på sätt och vis mentalt förbereder sig på det värsta scenariot, får de som söker efter honom ett genbrott. Han kan höra att de är på väg att hitta honom under snön:

– Men precis då hör jag steg på ytan ovanför mig, det låter som att de går förbi. Då ropar jag under snön och en viss panikkänsla infinner sig.

I själva verket är stegen som John hör spadat från hans kamrater som har börjat gräva i snön och det dröjer inte länge innan hans ansikte är ovanför snön. John är då lite blå i ansiktet av syrebrist och det dröjer en kort stund innan gruppen får någon respons från sin vän. John tappar också synen en kort stund efter att han har blivit hittad i snön, men återfår den efter hand:

– Jag tänkte... okej, jag dog inte. Och jag blev väldigt lättad när jag såg att alla andra också hade klarat sig, fortsätter John.

Vid det här laget har Åres skidpatrull också anslutit till räddningsaktionen på Hälkfället efter att som sagt både Nora, som alltså stod på säker plats bredvid för att filma, och snowboardåkaren direkt larmat 112.

John lever, men vad för skador har han fått?

Pistörerna styr och hugger i med grävandet, tillsammans med Johns kompisar och övriga som kommit till undsättning. Skidpatrullen var till en början övertygad om att John hade brutit antingen ryggen eller lårbenet då han låg inkilad i snön i en

Lavinen på Hällfjellet 2021

skorpionliknande position med fötterna i höjd med huvudet knappt en meter under snön.

John transporterades därför med helikopter till Östersunds sjukhus där det konstaterades att han endast drabbats av i sammanhanget enklare kors- och ledbandsskador i knät.

Efter några dagar på sjukhus fick John åka hem till Stockholm. En kort tid därefter är hans fysiska skador helt läkta. För att bearbeta den traumatiska händelsen rent psykiskt så har gruppen pratat mycket om händelsen, både med varandra och med vänner och familj:

– De första dagarna på sjukhuset är lite luddiga för mig. Men jag har pratat mycket med mina nära och de andra som var med. När jag kom hem från sjukhuset pratade jag med snowboardåkaren också. Jag sa att jag mätte bra och att jag inte skuldbelägger honom. Min mamma berättade att snowboardåkaren i ett krismöte efter lavinen hade kommit fram

gråtandes till henne och ville ha en stor kram. Han verkar vara en härlig människa. I början funderade jag mycket på det som hade hänt, men det har inte varit jobbigt. Men jag är fullt medveten om att det kan komma i efterhand och jag ser ingen stolthet i att jag ska vara stark i detta, för om det behövs i framtiden så kommer jag att ta professionell hjälp, berättar John när vi diskuterar tiden efter olyckan.

Även Leo som febrilt lyckades gräva upp sin vän medger att detta är en högst omskakande upplevelse som också han ställer sig ödmjuk inför.

– Det är den största mardrömmen för alla skidåkare. Det tog väldigt lång tid att smälta att det faktiskt hände på riktigt. Jag tänker på vad som hade kunnat hända. Vi hade tur och vi får försöka lära oss något från detta.

– Ja, och det var tur att ingen annan åkte där vi åkte. Många vistas där utan lavinprylar. Det får en att tänka på vad som hade kunnat hända, säger John.

Ser fram emot skidåkning trots det som har hänt

Idag mår de båda bra och John börjar se fram emot vintern igen som han planerar att spendera i Alperna och förberedelserna är i full gång även om han inte har åkt skidor sedan lavinolyckan:

– Jag vill inte att detta ska stoppa mig från att åka skidor, det är det roligaste jag vet. Men jag vill verkligen inte vara med om något liknande igen. Jag försöker att se det som inträffade som en extrem erfarenhet och jag har studerat lavinkunskap under sommaren och vill lära mig ännu mer. Vi behöver inte riskera livet för att få bra skidåkning, säger John.

Lavinen på Hällfjället lämnade starkt intryck på många skidåkare, även de som inte var direkt inblandade.

– Jag tror att den uppmärksammade lavinolyckan på Lillskutan i Åre faktiskt blev en liten ögonöppnare för många skidåkare. Våra prognoser hade angett bergssidor med hängdrivor som en särskild risk den dagen, men jag tror att folk ändå blev förvånade att det gick en så stor lavin nära skidområdet. Himla skönt att de klarade sig under omständigheterna någorlunda väl, säger Karin Trolin som är lavinkonsult för lavinprognosområde Södra Jämtlandsfjällen.

Efter olyckan har både John läst lavinprognosen som gällde dagen då lavinen gick på Hällfjället. Detta för att lära sig något av det som inträffade. Han försöker att se med öppna ögon på de misstag som har skett och tror att det är viktigt att försöka förmedla vidare sina egna kunskaper och lärdomar från dramatiken på Hällfjället:

– Vissa tycker att vi har gjort en dålig bedömning, men många blev också chockade över att det släppte där den dagen. Men vi tänkte inte tillräckligt mycket på lavinfaran, fokus låg på annat. Vi gjorde några klassiska misstag den dagen, stämningen var på topp med sol och bra snö... och vi såg inte farorna tillräckligt tydligt, säger John.

Leo tycker sig också ha lärt sig mycket från händelsen. Han har också gått tillbaka och läst den aktuella lavinprognosen i efterhand, samt pratat med tre personer som arbetar med det förebyggande lavinarbetet, två på Åre lavincenter och en bergsguide.

– Jag har tagit mycket lärdom. Jag tänkte inte att det skulle kunna gå en lavin där på den dagen. Det hade släppt lite tidigare i Östra Ravinen, men snön var helt annorlunda på Lillskutan... ganska dumt tänkt egentligen. Jag hade bara skrollat snabbt igenom lavinprognoser den dagen och när jag skulle börja söka efter John var jag inte ens säker på om han hade sändaren påslagen. Så var försiktiga. Det kan hända, i Åre också. Se till att ha grejer på er och att ni kan använda dem. Det är inte jättejobbigt att åka runt med ryggsäck och transeiver, säger Leo som en sista uppmaning till andra.

Lavinen på Lillskutan är en i mängden av alla snöras som årligen sker, men den har rört upp känslor och diskuterats flitigt, vilket i grund och botten är bra för att vi alla ska kunna lära oss något av det som inträffat.

Vi är tacksamma att denna lavin inte kostade någon livet och att Leo och John har delat sin berättelse med oss. Ta hand om er därute nu i vinter.

Slutord

Årets upplaga av det som kommit att kallas för Freeride-rapporten är den tredje i ordningen.

Rapporten speglar ett angeläget ämne: kunskaper, attityder och beteenden kring offpist-åkning och lavinterräng.

Sedan den första rapporten 2013 har lavinprognoser blivit en allt viktigare del i svenska skid- och snowboard-åkares beslutsfattande inför åk i lavinterräng. Det finns fog att påstå att det blivit en del av vardagen på berget. Det är en glädjande utveckling.

Det samma gäller lavinutbildningar. Två av tre svarar i enkäten att de gått någon slags lavinutbildning. Två av tio har gått en SVELAV-lavinutbildning.

Jämfört med för 20 år sedan skapas det nu nya normer hos unga skidåkare. Idag ger det status att vara välutbildad och fatta välunderbyggda och kloka beslut.

Det svåraste området att ge entydiga svar på är hur risktagandet har utvecklats sedan 2013. Rapporten presenterar indikationer på en minskad riskacceptans.

Samtidigt beskriver rapportens nya frågeområde, offpist-olyckor, att många har olyckserfarenhet av annat än laviner. Det kan vara uttryck för en högre riskacceptans. I förordet beskrivs arbetet kring lavinsäkerhet. Det är ett arbete som inte har något slut. Det görs för att maximera glädjen på berget och samtidigt minimera risken.

Källor till lavinsäkerhet i Sverige och internationellt

Lavinprognoser

Sverige

www.lavinprognoser.se
www.slao.se/fakta/laviner

Norge

www.varsom.no/snoskredvarsling

Europa i övrigt

www.avalanches.org

USA

www.avalanche.org

Kanada

www.avalanche.ca

Nya Zeeland

www.avalanche.net.nz

Lavinkunskap

Sverige

www.svelav.se

Norge

www.varsom.no/snoskredskolen

Schweiz

www.slf.ch/en/services-und-produkte/white-risk-portal.html

Kanada

www.avalanche.ca/education

FJÄLLSÄKERHETS RÅDET

www.fjallsakerhetsradet.se

FREERIDE
WWW.FREERIDE.SE

Naturvårdsverket, 106 48 Stockholm
Tel: 010-69 81 000
E-post: registrator@naturvardsverket.se

